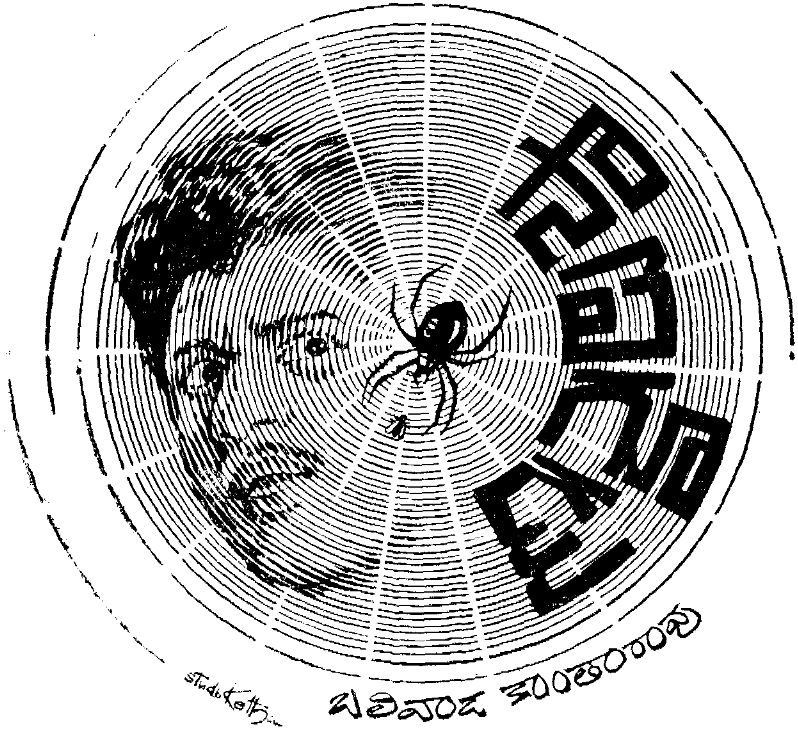

రెండు మూడేళ్ళనించీ యెక్కడికో విశ్రాంతికి ఒక నెలరోజులు పోదామని రామారావు కోరుకుంటున్నాడు; గానీ యీనాటికీ వీలుపడలేదు. వేకువ ఝామున లేచినది మొదలు రాత్రి నిద్దరపోయేవరకూ తీరుబడిలేని పనులు. ఆతనిని వెతుక్కుంటూ సమస్యలు వచ్చిపడుతున్నయ్. పదుగురిలో అతని పేరు ఒక యువనాయకునిగా బాగా చలామణీ అవుతోంది. చదువూ, సంస్కారం, డబ్బూ, యే విషయం మీదైనా వుపన్యసించగల తాహతు అతని భవిష్యత్తు గురించి చాటి చెప్పుతున్నాయి.

కోరుకున్న విశ్రాంతి తీసుకునే సమయం చిక్కకపోవటంతో విశ్రాంతి అసలు అవసరమా అన్న ఒక ప్రశ్న వుదయించింది. తను తనకోసమే కాకుండా ప్రజలకోసం చెయ్యవలసిందెంతో వుంది. తను తండ్రి గడించిన బట్టలమిల్లు, సిమెంటు ఫ్యాక్టరీల్లో భాగస్వామియైనా లోకంకోసం పాటుపడేవారి జాబితాలో పడిపోయాడు. ఒకనాటి నడిరాత్రి యేదో ఒక కలగని

చప్పున తెలివొచ్చింది. మళ్ళీ నిద్దర పట్టిన కొద్ది క్షణాల్లో ప్రశాంతంగా ఆలోచించగలిగాడు. ఇలా రోజూ ఆలోచించగలిగితే యెంతో బాగుండేదనుకున్నాడు. అలా ఆలోచించటం యీ పట్టణంలో, యీ బాధ్యతలతో, యీ రణగొణ ధ్వనులలో సాధ్యంకాదు. తను ఆలోచించి యే పనీ చెయ్యలేదనీ జీవితం అంతా యాంత్రికంగా కదలిపోతోందనీ తట్టింది.

విశ్రాంతికి పోదామనుకునేసరికి యెక్కడికి పోదామన్న సమస్య వుదయించింది. ఎవరితో వెళ్ళాలి? తనకు లీలగా జ్ఞాపకం వుంది. ఒకసారి విమానంమీద వస్తూ ఒక కొండమీద భవనం చూసాడు. ఆ దగ్గరలో ఒక చెరువు వుంది. ఇంకా మనసులో ఆ భవనం మాసిపోకుండానే ఆ ప్రాంతాలనించి వచ్చే మనిషితో ఆ విషయం ముచ్చటించాడు. రోజూ యేదో ఒక సమయంలో అనుకోకుండా అబద్ధం ఆడవలసినవాడు యీసారి కోరి అబద్ధం ఆడాడు. అదీ భార్యతోనే! పదిహేను రోజుల్లో మారుమూలలో రాజకీయాలు సరిదిద్ది వస్తానని బయలుదేరాడు. తను యెక్కడున్నదీ యెవరికైనా తెలిస్తే తన యేకాంతవాసం భగ్నమై సమస్యలు దండెత్తుకొస్తాయని తన భయం.

ఒంటిగా కారునడుపుతూ పట్నం, పల్లెలూ దాటిపోయాడు. ఇంతవరకూ తన ఆలోచనలు గజిబిజిగావున్నాయ్. కారు యెత్తైన ప్రదేశాలకు యెగబ్రాకుతుంటే యిరువేపులా లోయలూ అక్కడక్కడా అగపడిన అడవి మృగాలూ హృదయాన్ని వుల్లాస పరిచాయ్. ఎప్పటికీ తరగని అడవి బాట జాబు చెట్లనించి అల్లుకొని పోతోంది. ప్రకృతిమాత ఒడిలో పడి పాలు త్రాగిన పసిపిల్లవానిలా అయిపోయాడు. పక్షులు కిలకిలలు ఆమె జోలపాటై బాటే చీరై వుయ్యాలగా వూగుతూ తనను మోగన్ను నిద్దర వుచ్చినట్లయింది. రాలినపూలు గాలికి కారువేపు కదలుతూ ఆహ్వానించాయ్.

కొండశిఖరంపై కోవెలలా తెల్లగా వుంది రసాబారెబంగళా! ఏ మహానుభావునికి తట్టిందో యిక్కడ యిది కట్టించాలని! ఆకాశానికీ బంగళా కప్పుకూ మధ్య అడ్డేమీ లేదు. అప్పుడప్పుడూ రెక్కలు ఆడించుకుంటూ పోయే పక్షులూ, వాటిపైన పందెంలో వోడిపోతున్న తెల్లని మబ్బులూ, మబ్బుల మీదుగా అనంతాకాశం!

చుట్టూ పచ్చని ప్రకృతి. దూరంగా కొండలు గోడల్లా నునుపుగా పెరిగి ఆకాశానికి అంటుకున్నాయ్. ఈ కొండపై కెగసి తనను బెదరిస్తుందనే భయంతో కాబోలు సూర్యుడు మైదానంలో కంచే చల్లబడ్డాడు.

బంగళాకి రెండు వందల గజాల దూరంలో ముందుకు మూడు గుట్టలు ముద్దుగా కలిసి ఒక మడుగును యేర్పరచాయ్. నీలికీటితో నిండిన మడుగు చూసి నీలి ఆకాశం నివ్వెర పోయి అందులో తన ప్రతిబింబాల్ని చూసుకుంటోంది.

గాలి వీస్తూ నగ్నంగా పలుకరించింది గగనం ఒక మెరుపుతో కమ్మని కబురంపింది. నీరు ఆనంద బాష్పాలను గలగల రాల్చి ఆహ్వానించింది మన్ను మన్నన చేసి పాదాలను తాకి ముద్దు పెట్టుకుంది అగ్ని వేడి తేనీరు అందించింది. రామారావు బంగళా చుట్టూ తిరిగాడు. పెరట ఒక యిల్లు వుంది. ఆ యింట్లోనే బంగళా నౌకరున్నాడు. పతైయేళ్ళ ప్రాయం. స్వచ్ఛమైన నీటిలాంటి మనసు. వీస్తున్న గాలిలాంటి ఆప్యాయత అతనిది. కొద్ది నిముషాల్లోనే అతని దగ్గర సంవత్సరాలతరబడి నమ్మకంగా పనిచేస్తున్న నౌకరులా తయారయ్యాడు.

రామారావు వారండాలో వాలు కుర్చీమీద బనియను పంచెతో కూలబడి పోయాడు. హమ్మయ్యా అనుకున్నాడు. ఇలాంటిచోటే విశ్రాంతి యిలా ఒంటిగా తీసుకోవాలన్న కోరిక యెన్నాళ్ళకు ఫలించింది? సమస్యలు, నటనలు, బాధ్యతలు, నచ్చని పనులు చేస్తేగాని జీవించే పరిస్థితిలో లేని బ్రతుకూ, హోదా, కీర్తికి ప్రాకులాటా యివన్నీ వగైరా బరువైన రాళ్ళుగా - నరాలమీద, గుండె మీద, మెదడుమీద పడుతున్నట్లు ఉండేవి. వీటిపోట్లాట నిండి బైట పడ్డానన్న తలపు తనకు యెంతో హాయి నిచ్చింది. అక్కడే యెదురుగా నున్న విరిగిన చెట్టుకొమ్మల ప్రక్కనే మళ్ళీ చిగుర్చిన చిగుళ్ళూ, అలా చెట్టుమీద నించి యింకొక చెట్టుమీదికి యెగిరి తనవైపుచూసి పళ్ళికిలించిన కోతులూ, గాలికి పండొకటి రాల్చిన వృక్షం.... అన్నీ తనమనస్సు శాంతింప జేసుకోడానికి ఆలోచనలను రేపించాయ్.

ఇలా యిదివరకు ఆలోచించే అవకాశం తనకు చిక్కలేదు. ఇప్పుడు ఆలోచిస్తుంటే తన జీవితంలో యేం తలపెట్టినా, యే కార్యం చేసినా, ఒకరికి ఒక మేలు చేసినా, తను చేస్తున్న ప్రతి ఒక్కపనిలో, కదలికలో, తలంపులో, చివరకు తన భార్యయందున్న వలపులో - కోరికలున్నాయ్ - స్వలాభాపేక్షతోనే చేస్తున్నాడు తను! అంతరాంతరాల్లో తనకున్న అశాంతి అందుకే తనకు యిలా రావాలనే కోరికను పుట్టించింది. అతను చేసే ప్రతీ పనిలోనూ నమ్మకంగా వుండాలని యిదివరకు వుబలాట పడ్డాడు. కానీ మనిషి కున్న ప్రతీకోరికా వెర

వేర్పుకోడానికి తన స్వంత రూపం, ఆలోచనలు, విధానాలూ మార్చుకొని వేరే రూపంతో నాటకంలో పాత్రలా నటించాలి. అంతేత జీవితం ఒక నాటకం—అది నిజం కాదు. అది అనుభవించలేని నిర్వచించలేని కల. మాయామోహితమైనవాడే మనిషి. ఆ మాయే మనిషిని అనంతమైన కోరికలతో, వాటిని సాఫల్యం చెయ్యటానికి అంతులేని తాపత్రయంతో ఆడిస్తుంది. అనంతమైన కోరికలను మనిషి జీవిత వ్యవధిలో యెంత తాపత్రయపడినా తీర్చుకోలేడు [illegible] లేని కోరికల [illegible] దాహంతో [illegible] పొట్టతో [illegible] నిరాశ, నిస్పృహ, వైఫల్యంతో [illegible] నటిస్తాడు సంసారంలో [illegible] యెంత గొప్ప మనిషైనా [illegible] తప్పించుకోలేడు. అది చావు కాబట్టి జీవిత నాటకం విషాదాంతమే అవుతుంది.

రామారావు తనను గురించి తాను ఆలోచించుకోవాలన్న కోరిక కొంతైనా తీర్చుకోగలుగుతున్నాడు. ఏ పని చేసినా తన శ్రేయస్సుకోసం కంటే యెదుటివాళ్ళ శ్రేయస్సు దృష్టిలో పెట్టుకొని చేయటం మంచిదనిపించింది. అనుకోవటమంత సులువుగా మానవనైజాన్ని మార్పించటం సాధ్యం కాదు. మనస్సు ఒక క్షణంలో పొందిన అనుభూతులు, మరో క్షణంలో మారుతుంటాయ్. కదిలే గాలే నిలకడ లేనిదనుకుంటే అంతకంటే వేగాతి వేగంగా మనసు కదిలి పోతుంది. [illegible] చల్లగాలి తుఫాన్ రోజున వెర్రిగా వీస్తుంది. అలాగే యీ క్షణంలో మంచి ఆలోచనలతో నిండిన మనస్సు మరో క్షణంలో [illegible] అవుతుంది. అందుకే మానసిక [illegible] రోగాలు [illegible] కావు – అతని మనస్సే!

[illegible] ఆలోచనలు ప్రస్తుత క్రొత్త [illegible] బ్రతుకు [illegible] ఆలోచనలను [illegible] చేస్తున్నాయ్. తన ప్రేమా, అనురాగంతో ప్రదర్శింపబడిన అనుభూతులూ అందుకునే [illegible] లేరు. అతని వృత్తిలో జరిగే పనులుగానీ, మాటలుగానీ అనేవాళ్ళెవరూ [illegible] లేరు. ఏ విషయం ముచ్చటించినా, అర్థం చేసుకొని అభిప్రాయం యిచ్చే అన్యోన్యతగల మనుష్యులు లేరు; అధమం తనను తిప్పేవాళ్ళైనా లేరు. ఒక గాఢమైన నిశ్శబ్దం, నిరాడంబరం, నిర్వీర్యం చేస్తున్న బ్రతుకు, బంతిలాంటి కోరికలను కన్నం వేసే ఆలోచనలు, పొంగని నరాలు, లాలాజలం వూరని నోరు, పాస లాడని కళ్ళు –

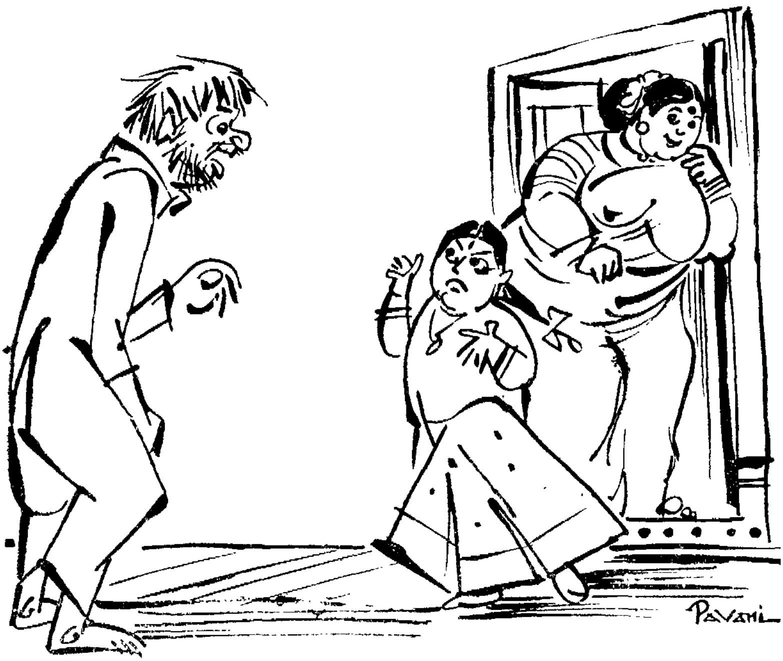

"చూడు నాన్నా: అమ్మ తలకిమాసినోడి కూతురా, తలకిమాసినోడి కూతురా అవి అంటున్నది ?"

ఇవన్నీ విసుగెత్తించ సాగినయ్. తనను తానే భయపెట్టుకోగలిగే ఆలోచనలు రాగానే యిది మూడు నాలుగు రోజులు వుండటానికి ఫరవాలేదుగానీ వారాల తరబడి వుండే ప్రదేశంకాదని పించింది.

నాలుగురోజులున్నాక ఏకాంతం భరించరానిదైంది. ఎంతసేపని తను యీ చెట్లవైపు, కొండలవైపు, జంతువులవైపు చూసుకొని ఆలోచించగలడు? మౌనంగా యివన్నీ చూపించిన ప్రేమబాసలు అర్థం కాకుండా పోతున్నాయ్. ఏంటో యీ యీదర గాలి, యీ మెరుపులూ-చినుకులూ; గాఢాంధకారం. ఇక్కడ ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు లేవు; వంట చేసుకోడానికి గ్యాస్ స్టవులు లేవు; కావలసినంత గాలి పొందగలిగే ఎలక్ట్రిక్ పంఖాలూ లేవు; ఒక ఎయిర్‌కండిషన్ గదైనా లేదు— అన్నీ ఆధునిక సౌకర్యాలున్న తన స్వంతయిల్లూ, స్వజనం, స్వంతవూరూ వైపున్న మమకారపు ముద్దను కరగించుకోలేకపోయాడు.

రాత్రుళ్ళు పులుల అరుపులు,

నక్కల గోల - ప్రకృతి మొర్రో మని యేడుస్తున్నట్లు ఒక్కటే ఘీంకారం - నిద్దర పట్టడంలేదు. చెరువులో మధ్య మధ్యను నిల్చున్న గుట్టలు రాత్రుళ్ళు చుక్కల వెలుగులో భూతాల్లా అగుపిస్తున్నయ్. చెట్లు జుత్తు విరబోసిన పిచ్చి ఆడదానిలా అర్ధంలేని శబ్దాలు చేస్తున్నయ్. అడవి మొరటుగా రీతి లేనిదైదె మోదాన్ని రానురాను తుడిచిపెట్టుకొనిపోయింది.

భార్య జ్ఞాపకానికి వచ్చింది. ఊరకనే కూర్చుంటే ఏం తోచటంలేదు. ఎంతకని; యేదైనా చదవటం తలనొప్పి వస్తోంది. ఇక్కడ తిండి బాగా లేదు. చల్లని నీరు లేదు. ఏదీ ఒంటబట్టకుండావుంది. ఒంటి కేమైనా వస్తే దగ్గరలో డాక్టరు లేదు. అక్కడ తను విడిచిపెట్టిన వ్యాపారం, యింకా సెటిల్ చెయ్యవలసిన పనులూ, ఎందరికో యిచ్చిన వాగ్దానాలూ, యెందరి వద్ద నించో తను పొందవలసిన వుపకారాలూ, అనవలసిన వినవలసిన మాటలూ, పడవలసిన తాపత్రయాలూ, కొనవలసిన కీర్తి, పెంచదలచిన ఆస్థి హంగులూ అన్నీ ఒకటి మీద ఒకటి పడి తన మనసును కల్లోలం చేస్తున్నాయ్. తను యీ అడివిలో మనశ్శాంతికోసం తపస్సు చేసే పరిస్థితి కాదు; సంఘంలో వూరూ పేరూతో మసలుతున్నాడు.

బంగళా వరండాలో చెయ్యి స్తంభానికి ఆన్చి యిలా ఆలోచిస్తూ నిల్చున్నాడు రామారావు. తిరిగి పోదామని అనుకొని చెయ్యి తీసుకుంటూ ఒకసారి మీదకి చూసాడు. సాలెగూడులో ఒక యీగ చిక్కుకుంది. సాలెపురుగు సంతోషంతో గెంతులు వేసుకొనివచ్చి యీగను భక్షించింది. ఈగకొట్లాట సాలెపురుగు ఆవేశం స్పష్టంగా తిలకించాడు. కాస్సేపయ్యాక మళ్ళీ యథాస్థానంలో గూడులో ఒకమూల కాచుకొనివుంది. రామారావు గూడులోని మూడు దారాలు తెంపాడు, అలా యింకా చూస్తూనే వున్నాడు. ఒక్కసారిగా భరాజెంది వెన్వెంటనే తమాయించుకున్న సాలెపురుగు గూడును మరమ్మత్తు చేసుకుంటోంది. రెండు రోజులక్రితం పాము కప్పను మ్రింగటం చూసాడు. ఈ అడవిలోనే ఒక జంతువు, ఒక కీటకం బ్రతుకుకోసం తోటి జంతువులను, కీటకాలను మ్రింగుతూండేటప్పుడు ఒక మనిషి తన మనుగడ కోసం యింకో మనిషికి అన్యాయం చెయ్యటం ప్రకృతిసిద్ధంగానే వుందనుకున్నాడు. ఈ సంసారం ఒకసాలెగూడు. సాలెపురుగులా వ్యూహం పన్ని అందులో చిక్కుకున్న వాళ్లను భక్షించటంవల్లనే మనిషి సంఘంలో బ్రతకగలుగుతున్నాడు. ఎవరో

మోసం చేసినా, దాడి చేసినా మళ్ళీ తన ప్రతిభచే సాలెగూడును మరమ్మత్తు చేసుకున్నట్లుగా సంసారాన్ని చక్కబరచు కుంటున్నాడు. ఈ ప్రకృతిలో జంతువులకూ, కీటకాలకూ వున్న పన్నాగాలూ, ఆవేశాలూ, ఆక్రోశాలూ, ఆకలీ, క్రూరత్వం అంతా మనుషులకీ వున్నాయ్. అందుకే వాళ్ళు సంఘంలో నివశించ గలుగుతున్నారు. అవే లేకపోతే ఒకరి నౌకరు అన్యాయం చెయ్యరు. ఒకరి కొకరికి పోట్లాట లుండవు. ఏదో సంఘర్షణ లేనిది యీలోకంలో యేదీ జరగదు. సంఘర్షణ అన్యాయం, అవినీతీ లేనిది రాదు. అంచేత సంఘంలో న్యాయమెంత అవసరమో అన్యాయం అవసరం అంతేవుంది. నీతి అవినీతి రెండూ వీటి నిత్య సంఘర్షణ వల్లనే సంఘం సజీవమైయుంది. సంఘీయులు క్రొత్త క్రొత్త బ్రతుకు తెరువులు, సుఖపడే అవకాశాలూ వెతుక్కుంటున్నారు.

లేదా అంటే మనసులు మట్టిముద్దలయ్యేవి; సంఘం నిర్జీవ మయ్యేది.

తిరిగి పోదామని నిశ్చయించుకునే సరికి వద్దు వద్దని చెట్లు గాలికి తలలూపాయ్. ఆకాశం కోపంగా వెలిగి నల్లని తెరనించి గర్జించింది. అడవి మృగాలు అరచుకుంటూ రొప్పుకుంటూ పోతున్నాయ్. కడసారిగా బ్రతమాలని నీరు వర్షమై వచ్చిపడింది. ఐనా పోదామనే నిశ్చయం పోలేదు. అన్నీ సర్దుకుంటే—

"తోవలో పిడుగు పడగల్దు—యెల్లొద్దుబాబూ."

రామారావు తలెత్తి చూసాడు. ఏదైనా వనకన్య యిలా వర్షానికి తడుచుకుంటూ వణుక్కుంటూ వచ్చేసిందేమో నని.

"ఎవరు నువ్వు?" అని ప్రశించాడు.

"నా కూతురు బాబు - ఊరెల్లీ తిరిగొచ్చింది" అందుకున్నాడు వెనక నించి బంగళా కాపరి. నల్లని శిల్పసుందరిలా యెదురుగా నిల్చున్న ఆమె వేపు భ్రాంతీ, పొగడ్తా, ఆవేశం కలసిన కళ్ళతో చూసాడు. శిల్పాచార్యుడు యౌవనంలో చెక్కిన శిల్పంలా యీ సుందరిని బ్రహ్మ బింకంగా నున్నప్పుడు సృష్టించి వుంటాడు. ఆమె యువకవి ఆవేశంతో వ్రాసిన ప్రేమ గీతిలా, చకచకా పరుగులెడుతోంది. తొలివర్షాలకు కొండలమీదనించి ఆకు అలములను తోసుకుంటూ జారిపోయే సెలయేరులా వుంది సుందరి. మేఘావృతమైన ఆకాశంలో వెలిగే మెరుపుల్లా ఆమె చూపు లున్నాయ్. ఎవరహో; నీ వెవరహో! అని గాలి ఘోష పెట్టూ పరుగెడుతోంది. అన్ని ప్రకృతిశక్తుల విన్నపాలను తిరస్కరించిన అతని మనసు ఆమె బాసకు లొంగిపోయింది.

"నీ కూతురు పేరు?"

"కాసులమ్మ"

"పెళ్ళయిందా?"

"ఇంకా లేదు బాబయ్యా-నచ్చినోడు ఇతపడ లేదు."

"వంట చేతనౌనా?"

"మారాజా .... ఆ డి వి వం ది మాంసం—అవిసకూర దానంతబాగా యెవరూ వండనేరు!"

"నీ కూతురు పాడగలదా? పని పాట్లు చేసుకోగలదా?"

"పెళ్ళోరులా అన్నీ అడుగుతు న్నారు మారాజా; ఇంటికి లచ్చిమిదే వౌతాది. ఏ కుటుంబానపడితే ఆ కుటుంబానికి గవరవం తెస్తాది. ఇది యే యబ్బకూతురు దొరా? మొగుడి దగ్గర పిల్లలా వుంటాది. పగోయోడు పళ్ళికిలిస్తే పులౌతాది" కూతురి నడ వడిపై విశ్వాసాన్ని మీసం మువ్వి గొప్పగా చెప్పేడు.

ఇంత పెద్ద సమాధానంలో వుందా, గర్వం రామూరావుకి కని పించింది

"నీ వంటతో నా కడుపు నిండటం లేదు. ఈ రాత్రికి నీ కూతురువంట తిననీ" అన్నాడు.

కాసులమ్మ వడ్డించింది. ఇంత వుప్పు మిరపకాయలు వేసి వుడక బెట్టిన కూరైనా వదలకుండా తిన్నాడు. ఏదో స్వాభావికమైన రుచి జిహ్వాకు తగిలింది, ఆ కూరలో పల వంతా వలకబోసినట్లుంది.

"బాబుగారు తిన్నారు...." అని గెంతింది తండ్రిదగ్గర.

తెల్లారాక తెలివొచ్చింది. అలా పరుపుమీద నించే తూరుపు వేపు చూశాడు. రెండుకొండల మధ్యనించి వుదయభానుడు మీద కెగసిపోతు న్నాడు. హిమం చు తెరనించి చూస్తూంటే చల్లని పూర్ణచంద్రునిలా గున్నాడు. ఆ మంచు తెరల నించి ముద్దగా ముద్దుగా చొచ్చుకొనివచ్చిన వెలుగులానే కాసులమ్మ వచ్చి కిటికీ దగ్గర నిల్చొని "తెల్లారింది దొరా!"

ఆమెముఖం రెండుకొండలమధ్య నించి పైకెగసిన బింబంలానే వుంది. ముడుకులు దిగని మంచుతెరలాంటి చీరను చుట్టుకొని ప్రక్కగా నిల్చొని వుంది. ఆ తూరుపు కొండలూ ఆ బింబం యెంత దూరంలో వున్నాయో ఆమే అంతదూరమైనట్లు ఆమె ప్రక్కచూపు చెప్తోంది.

రావు లేచి తలుపు తీశాడు. ఆమె చీపురుతో గది తుడుస్తున్నంతసేపూ అద్దంలో తల దువ్వుకుంటూ అతని ముఖాన్ని కాకండా ఆమె ప్రతిబింబం లోని యౌవనపు బిగువును చూసి మురిసిపోతున్నాడు.

అద్దంలో అతని ముఖ మొక్కటే కనబడేసరికి వికారంగా వుంది కళ్ళు

పెద్దవిచేసి చూసాడు. ప్రతిబింబంలో కనపడే కళ్ళు తిరిగి తంద్రిగా చూసి తన గుండెలోనికి చొచ్చుకున్నాయ్. అద్దాన్ని అక్కడ పడేసి పెరటి కెళ్లాడు.

"వేడి నీరు దించాను దొరా!"

వేడినీరు మీద పడగానే ఒక్క సారి తను కలనించి మేల్కొన్నట్లయింది.

"తిరిగి పోతాను. ఇక్కడ వుండా లనివున్నా వుండలేను" అనుకున్నాడు. అలా అనుకున్నది తన మనసు కాదు - తన ఆత్మ! ఆత్మ సాధారణంగా ఓడి పోతుంది. బహుశః చివరకు జయించ టానికేమో!

నాలుగురోజుల్లో ఆమెను చూస్తే గానీ వుండలేనంత మమకారం యేర్పడింది. తన భార్యయైనా తన శరీర విషయంలో యీమెలాంటి శ్రద్ధ తీసుకోలేదు. వంట మనిషి వండు తాడు. ఇద్దరూ కలసి తింటారు. ఆమె కుండవలసిన సమస్యలూ, అభి రుచులూ, ఆవేశాలూ ఆమెకున్నాయి. ఒకరి నొకరు అర్థం చేసుకొని బ్రతకాలి. అలా అర్థం చేసుకోవడమంటే యెదుటివారి అవసరాలను తిలకిం చాలి. వాటికి అవకాశం యివ్వాలి. వాళ్ళ కోరికలను తీర్చగలగాలి. ఆధు నిక యుగంలో భార్యాభర్తల మధ్య వున్నబంధం ప్రేమబంధం కాదు - కోరికలబంధం! కోరికలు తీర్చుకోక పోతే ఆ బంధం వదులై ఒకోసారి విడిపోతుంది. నటనకు ప్రాధాన్యం యీయకపోతే భార్యాభర్తలు అను

కున్న సుఖాన్ని పొందలేరు. కానీ యిక్కడ అలా కాదు. కాసులమ్మ ప్రవర్తనఅంతా స్వాభావికంగా వుంది.

మళ్ళీ కొంత సేపయ్యాక యింకోలా ఆలోచించుకున్నాడు. ఈ ప్రకృతి యిక్కడ నిల్చొని చూస్తే ఒకలా కనిపిస్తుంది కంటికి; యింకోలా కనిపిస్తుంది పైనించి చూస్తే.

మళ్ళీ అనుకున్నాడు. "తిరిగి పోతానని."

సాయంత్రమైంది. నెత్తిమీద ఆకాశంలో నల్లని మేఘాలు వేరుకుంటున్నాయ్. పడమటి కొండల మీదనించి ఆవల నున్న లోయలలోనికి దినకరుడు దిగుతూ తెల్లమబ్బులను కప్పుకున్నాడు. వంట యింటిలోనికి వెన్నెల్లాంటి ఆ వెలుగు చొచ్చుకుంది. రెండే కొంగలు నడినింగిలో విహరిస్తున్నాయ్. ఆరు చిలుకలు పాడుతూ గిరగిరా తిరుగుతున్నాయ్. వంటయింటి గుమ్మందగ్గర నిల్చొని-

"కాసులమ్మా - ఏం కూర?" అన్నాడు.

ఒక అడవి పువ్వు వికశించినట్లు ఆమె నోరు విప్పగా తెల్లని పళ్ళవరస అగుపించిది.

"వంకాయకూర బాబూ" అంది.

ఎవరో పాడిన గుత్తివంకాయ కూర పాట జ్ఞాపకం వచ్చి ఆమె వేపు నిదానించి ఒకసారి చూశాడు. ఆమె సిగ్గుతో తలవంచుకుంది. ఆకాశంవేపొకసారి చూసి-

"ఈవేళ బాగా వాన వత్తుంది."

"రాదుబాబూ" అంది.

"మబ్బులు చూశావా?"

"మబ్బులుంటే వానొచ్చేస్తుందా? ఎర్రిగాలి మబ్బుల్ని తుడిచిపెట్టేదా?"

అలానే గాలి వచ్చింది. మబ్బులన్నీ తూరుపుదిక్కుకు కదలిపోయి మాసిపోయాయ్. మనసులో మళ్ళీ ఉదయించిన ప్రశ్న అక్కడినుంచి అతనిని కదలించి బంగాళా వరండాలో కుర్చీ మీద కూర్చోబెట్టింది. వంట పూర్తయే సరికి యింకా వెలుగు బాగానే వుంది. చేత మట్టిబిందె పట్టుకొని చెరువునుంచి రెండుసార్లు నీరు తెచ్చి తన ఎదురుగా నున్న పూలమొక్కలకు పోస్తోంది. అతని కంటికి వంగుతూ వాలుతున్న ఆమె ఒక వనకన్యలా అగుపించింది. తన మనసులో ఋష్యాశ్రమాలూ, అందులో విచ్చలవిడిగా తిరిగే లేళ్ళూ —వాటి వెంట శకుంతల లాంటి కన్యలూ—గాంధర్వ వివాహాలూ.... యివన్నీ తిరగబొచ్చినయ్. కావ్యం, ప్రకృతికన్య .... యే అందాలైనా మనిషికి పిపాస వుంటేగానీ అందంగా కనపడదు. తనకు నిజంగా దాహం వేసింది. మూడోసారి ఆమె నీరు పోస్తుంటే చేయి అడ్డుపెట్టి తాగుదామనుకున్నాడు.

అంతలోనే బిందె ఖాళీ అయిపోయింది. ఆమె తిరిగిపోతుంటే అలా చూస్తూ చివరకు చెరువు దగ్గరకు వెళ్ళాడు. ఆమె చెరువులో యీదుతోంది. గట్టుమీద నిల్చున్నాడు. సింగి నుండి రెండే రెండు చుక్కలు మెరిసిపోతూ యీ నీటిలోనికి చూస్తున్నాయ్. తామర రేకులు చుట్టూ పాన్పులా వున్నాయ్. కలువ మొగ్గల మధ్య కదులుతున్న రంగు రంగుల చేపలా వుంది ఆమె! రావు మనసు కట్టుకోలేకపోయాడు. తనూ చెరువులో దూకా లనుకున్నాడు. తనకు యీత రాదు. ఈత వస్తే లోతేం చేసును! అయినా ఆవేశంతో చెరువు గెంతి ఆమెదరి చేరా లనుకున్నాడు. ఆమె కౌగిలితో అలా మునిగిపోయినా చివరి దశలో భయం తనను ఆవరించక పోను. భయంనించి బయటపడటంలో మనిషి యెప్పుడైతే నెగ్గాడో అమరజీవిగా వుండిపోతాడు.

తను నిశ్చయించుకునే సరికి ఆమె వెనుతిరిగి చూసింది సిగ్గుతో బట్ట సర్దుకుంది. నీరు అల్లల్లాడింది. నీరజ పత్రాలు లాంటి ఆమె కళ్ళు అదరి పడ్డాయ్. అతను ఆమె వస్తున్న వేపు కదిలాడు. ఒడ్డుకు చేరి గబగబా లేడి పిల్లలా గెంతులేసుకుంటూ యింటి వేపు కదలిపోయింది. తిరిగి చూసి, మాసి గట్టుమీద కూర్చుండిపోయాడు. కాళ్ళు చాపాడు. పాదాలు నీటిలో మునిగాయ్. అందమైన పాదాలు వికారంగా కనిపించినట్లే యింతవరకు ఆవేశపు బంధంతో తొణికిన మనసూ వికారమయింది. "తిరిగి పోతానని" మళ్ళీ అనుకున్నాడు. ఈ సారి యీ తలపు అక్కడ వున్నంత సేపూ మనసులో మెదులుతూనే వుంది. తన ప్రాణాన్ని తప్పించుకొని పరుగులెత్తింది యీ లేడి. పిలుకాడు పొందే నిస్పృహ అతనూ పొందగలిగాడు. చీకటి అలుముకొంటోంది. మెల్లగా లేచి బంగళా వేపు కదిలాడు. ఎదురుగా బంగళా కాపరి చేతిలో ఒక లేడిని పట్టుకొని యెదురయ్యాడు.

"బలే కట్టం మీద పట్టుకొన్నాం దొరా!"

ఆ లేడి ఒకసారి అమాయకంగా తన వేపు చూసి తల వంచింది. రాత్రి భోజనం దగ్గర అలాంటి కళ్ళే అగుపడ్డాయ్. ఆ మరుసటి రోజు అన్ని పనులూ ఆమె చకచకా చేసుకొని పోయింది. తనతో సరిగ్గా మాటాడలేదు. ఒక విధమైన అలక ఆమె స్వభావంలో కనపడింది. మధ్యాహ్నం ఒక క్షణం నిద్రపోయాడు. ఏవో కోతులూ, కొండముచ్చులూ యీ బంగళామీదపడి ధ్వంసం చేస్తున్నట్లు, అప్పుడే పులులు వురుముతున్నట్లు మిగతా జంతువులతోపాటు ప్రాణం మీద తీపితో భయంగా అరుస్తూ పరుగు

లెత్తుతున్నట్లు కలగన్నాడు. తెలివొచ్చి చూసేసరికి యింట్లో యెవరూ లేరు. అంతా ప్రశాంతంగా వుంది. వరండాలో కుర్చీమీద కూర్చొని పడమటి వేపు చూస్తున్నాడు. మనసులోని కలలో పెరిగిన వుద్రేకం యింకా చావలేదు. ఆ భయం యింకా గుండెలో పొడుస్తోంది. అలాంటి సమయాన ప్రక్కనే భార్య వుంటే సగం భయం ఆమె కౌగిలి తగ్గించేది. తెలివి రాగానే యెదురుగా కాసులమ్మే వుంటే అంత పని చేసేవాడే.

అలా చూస్తుండగానే అల్లంత దూరంలో చెట్టుమీదనించి పుల్లలు రాలటం గమనించాడు. లేచి గబగబా చెట్టు క్రిందకు వెళ్ళాడు. మీదకు చూశాడు. కాసులమ్మ పొయ్యికోసం పుల్లలు చెట్టుమీద విరుస్తోంది. నిశ్శబ్దంగా చూడగలిగిన పరిస్థితి దాటి పోయింది. చెట్టెక్కాలని ప్రయత్నించాడు. ఆమెను చెట్టునించి దింపాలి.

"కాసులమ్మా—నా నెత్తిన పుడక పడింది." అన్నాడు, చేతిలో ఒక కర్ర పుల్ల పట్టుకొని.

"ఇక్కడే వున్నావా దొరా?" అంది.

"అవును" అంటూ మీదకి చూసాడు. ఆమె చెట్టు దిగబోతోంది.

అప్పటికే పడమటి ఆకాశం యెరుపెక్కింది. అతని ఆవేశం రక్తంలా ప్రవహించబోచ్చింది. ఇంపుగా ఉత్తి యెర్రనిపూలతో ఆకులులేని గుల్ మహార్ చెట్లు రెండు మరింత యెరుపెక్కాయ్. దిగిన ఆమె, మోములో దరహాసం ఆ పువ్వులంత అందంగా వుంది.

పుల్ల లేరుకొని గంపలో పెట్టూ "ఎప్పుడెల్లిపోతావు దొరా?" అంది.

"నేను వుండటం నీకు కష్టంగా వుందా?"

"అయ్యబాబో — అంతమాటే — ఎందరో దొరలు వచ్చారుగానీ— నీలాంటి దొర యెప్పుడూ రాలేదు."

"నే నెప్పుడూ యిక్కడే వుండిపోతాను."

ఆమె బుగ్గమీద చెయ్యివేసుకుంటూ "యిచిత్రం — పట్నందొరలు అడవిలో వుండిపోగలరా? నిజంసెప్పు దొరా— నిజం."

"ఒకమాటంటాను — కోప్పడవు కదా?"

"సెప్పు దొరా!"

"నేనంటే నీకిష్టమేనా?"

ఒకసారి చిలిపిగా చూసి "అమ్మా— యిష్టమే — నాకు మా అయ్యంటే యిష్టం, యీ సెరువంటే యిష్టం — యీ సెట్లూ చేమలూ, గుట్టలూ, గొడ్లూ — అన్నీ నా కిష్టమే."

"అదికాదు — ఇటుచూడు" అంటూ కళ్ళు నిదానించి ఆమె కళ్ళల్లోనికి

చూశాడు. "అలా చూస్తుండావేం దొరా? ఇక్కడే వుండిపోతానంటివే— నన్ను కట్టుకుంటావేంటి?''

అలా అంటూనే బుట్ట సెత్తిన యెత్తుకొని ఒకసారి వెనుతిరిగి చిన్న నవ్వునవ్వి వెళ్ళిపోయింది. ఆమె వెనుక నించి వీచినగాలి యెర్రటి పూలను తోసుకుంటూ పోయింది. అతని ఆవేశపు మనసు గాలితోపాటు ఆమె వెంట నంటుకునే కదలింది.

ఆగాలి అలా వేస్తూనేవుంది. ఆ ఝుర్రని ఆకాశం యెరుపును తగ్గించి మెరుపులను మెరిపించింది. భోజనం పూర్తయ్యేసరికి గాలీ వర్షం ముంచుకొచ్చింది. కిటికీలన్నీ వేసుకొని ముసుగు పెట్టుకున్నా నిద్దర రాలేదు. బైట భీభత్సం, పైనించి అక్కడక్కడా నీరు చిమ్మి టపటప చినుకులు రాలుతున్నాయ్. రానురాను కొద్దిగా చలి వేయసాగింది. కాసులమ్మ ప్రక్కనుంటే యెంత బాగుండే దనిపించింది. కాసులమ్మ గురించి మనసంతా ఆలోచనలతో నిండిపోయింది. ఆమె నిర్మలాకాశంలా, పచ్చని ప్రకృతిలా — అరమరికలులేని, అమృత హృదయంతో తనను ఆకర్షించింది. అతను యెంత ప్రయత్నించినా ఆమెను చేరలేక పోయాడు. కదలినా, నవ్వినా, మాటాడినా, ఆమె యేం చేసినా స్వాభావికమే వుట్టిపడ్తోంది. అబద్ధం, అవినీతి, వెర్రి ఆవేశాలూ, నటనలూ ఆమెకు దూరంగాపోయాయ్. అందం నగ్నంగా ఆమె అన్ని అవయవాల్లోనూ చొచ్చుకుంది. అమాయకం ఆమె సొత్తు. నిరాడంబరం వీటన్నిటికీ మెరుగులు దిద్దింది. ప్రకృతి యెత్తు పల్లాలు ఆమె శరీరపు వంపుల్లో మూర్తీభవించాయ్. ప్రకృతిలో పరుగులెత్తే మోహపు లాలింపులన్నీ ఆమె యిముడ్చుకుంది. గాలీ, వర్షం, భూమీ, వెన్నెలా, వెచ్చదనం అన్నీ కూడి ముద్దుగా యీ వనకన్యను పెంచాయ్. ఆమె యిముడ్చుకున్న అంశాలన్నీ చేష్టలలో చూపించి, కవ్వించి కమనీయ, రమణీయమైన ఆలోచనలను అతనిలో కలుగజేసింది.

ముసుగులూ, మూతివంపులూ, బెడదలూ, బెంగలూ, హోదాలూ, బ్రతుకు తెరువులూ, నటనలూలేని నగ్నమైన ప్రేమను బహుశః తొలిసారిగా తన జీవితం అనుభవించే గడియలు అసన్నమైన వనుకున్నాడు.

పైన గాలీవాన బీభత్సం చేస్తూనే వుంది. తనలోని ఆలోచనలు అడ్డూ అపూ లేక పరుగులెత్తున్నాయ్.

తెల్లవారిలేస్తే నటిస్తేనేగానీ బ్రతకలేని ఆ సంఘంలోనికిగానీ, ప్రతి కౌగిలీ ఒక కోరికతో జతపర్చే యెప్పుడూ ఒకలానే వుండే ఆ ప్రేమ మధ్యకు యెందుకు తను మళ్ళీ పోవటం? కాసు

అమ్మ రోజు కోలా కన్పిస్తోంది. పళ్ళతో ఆకులతో నిండిన ఆమ్రవృక్షంలావుంది. చల్లని ఆహ్లాదాన్నిచ్చే గాలిలా, తన కోరికల దాహం తీర్చడానికి సెలయేరులా వుంది. ఈ చలి కాచుకోడానికి ఆమె మంటలా తన దగ్గర వుండాలి. తనలో మండుతున్న మంటలను ఆర్పుకోలేకపోయాడు. ఆమె తండ్రి యొక్కడికో పోయివుంటే తనే ఆమెను బలవంతంగా లోనికి తెచ్చుకొనేవాడు. ఈ అగ్ని చల్లారదు. చల్లారకూడదు. చల్లారితే కోరికలుండవు. కోరికలు లేకపోగానే మనిషికి బ్రతకాలనివుండదు. మట్టిముద్దలా మనిషి క్రిందనే కూలి వుంటాడు. అతని గుండె ప్రేమతో పొంగిపోయింది. కోరికలతో అతని మనసు బరువెక్కిపోయింది. ఇక్కడే యీమెను పెళ్ళాడి యీ అడవిలో జాహాటంగా, యెండకు యెండి, వానకు తడిసి విహరించి తరిద్దామనుకున్నాడు. ఆదిమానవజంట పొందిన స్వేచ్ఛను యీమెను కట్టుకొని తనూ పొందాలని భీష్మించుకున్నాడు. లేచి కిటికీ తెరిచాడు. గాలి అతనిని త్రోసివేసింది. అతని కోరిక అంతకంటే తీవ్రంగా వుంది. ఏనుగు తొండాల్లా రాలుతున్న వర్షపు ధారలుకంటే వడిగా అతని రక్తం వేగంగా ప్రవహిస్తోంది!

"కాసులమ్మా నిన్ను నేను కట్టుకుంటాను ఇప్పుడే నా ప్రక్కకు రా" అని చెయ్యిపట్టుకొని లాగుకు రావటానికని తలుపు తెరిచాడు. ఒకప్పుడు తండ్రి అడ్డుపెడ్తే అతనిని బయటకు త్రోయటానికి సిద్ధపడ్డాడు. అతని నిశ్చయం మేఘాల్లో గర్జించింది. ఆ శబ్దంతోపాటు పెరటియిల్లు ధబేల్ మని కూలిపోయింది.

"కాసులమ్మా" అంటూ అరుస్తూ రావు పరుగెత్తాడు. ఒక మెరుపు మెరిసింది; ఒక వురుము వురిమింది. మెరుపంత శక్తితో, కూలిన కప్పును వూడబీకుతున్నాడు. కొద్దిసేపట్లో బంగళాకాపరి యేడుస్తూ అతని సహాయానికి ఒక మూలనించి లేచాడు.

కాస్సేపయాక మెరుపు బాణాకారంతో మెరిసింది. కాసులమ్మ మెరుపు వేసిన బాణం తగిలి గాయపడినట్లు దూలం అడుగున పడివుంది. ఇద్దరూ కలసి బయటకు తీసి ఆమెను బంగాళాలోనికి తెచ్చారు. ఏ పరుపు మీద ఆమెను కౌగలించి పడుకుందామనుకున్నాడో అక్కడే ఆమెను వుంచాడు. ఇంకా కొనవూపిరి వుంది. తలకు గుడ్డ కట్టాడు. తలుపు లన్నీ వేసేసాడు. దీపం వెలిగించి ఆ వెలుతురులో ఆ వాడిపోతున్న పువ్వు వేపు చూశాడు. తలవేపు కూర్చొని తన తొడపై ఆమె తల బెట్టాడు. అలా ఆమె చేతులూ, ముఖం, శరీరం అందిన

వరకూ తడిమాడు. ఒక్కసారి ఆమె మీదపడి ఏడవసాగాడు. ఆ ఏడుపుకు గాలివాన కదలిపోయింది.

తెల్లవారింది. బయటకు వచ్చి చూశాడు. కూలిన, విరిగిన చెట్లు, భూమిని కోసిన సెలయేర్లూ, చచ్చిన జంతువులూ, జారిన రాళ్ళూ రప్పలతో అంతా భీభత్సంగా వుంది. అతని కంటికి ప్రకృతీ, తన బ్రతుకూ అంతా తెగిన సాలెగూడులా అగుపించింది.